

Ogólne zasady ekologicznego chowu zwierząt

Szkolenie specjalizacyjne

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO
W BRWINOWIE

Oddział w Poznaniu

www.cdr.gov.pl

Ekologiczna produkcja zwierzęca

Ekologiczny chów zwierząt opiera się na zasadzie poszanowania wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt, a w szczególności ma zaspokajać potrzeby związane z trybem życia danego gatunku zwierząt. Aby uniknąć zanieczyszczenia środowiska, produkcja zwierzęca powinna być powiązana z gruntami rolnymi i ograniczona do stosowania ekologicznych środków zewnętrznych - zwierzęta, pasze, nawozy. Zarządzanie gospodarstwem, w odniesieniu do zdrowia zwierząt, powinno opierać się głównie na zapobieganiu chorobom.

Charakterystyczne cechy ekologicznej produkcji zwierzęcej:

- **Ekologiczna produkcja zwierzęca dotyczy:** domowych lub udomowionych zwierząt lądowych (w tym owadów) oraz zwierząt wodnych hodowanych w słodkiej lub słonawej wodzie,
- Za produkcję ekologiczną nie uważa się produktów pochodzących z łowiectwa zwierząt dzikich, ani z rybołówstwa,
- Niedozwolona jest bezglebowa koncepcja produkcji zwierzęcej tj. fermowa, bez bazy paszowej i wybiegów,
- W gospodarstwie ekologicznym całość produkcji powinna być prowadzona metodami ekologicznymi

Charakterystyczne cechy ekologicznej produkcji zwierzęcej:

- przestrzeganie wysokich norm dotyczących dobrostanu zwierząt, a w szczególności zaspokajanie charakterystycznych dla danego gatunku potrzeb behawioralnych],
- ograniczenie stosowania środków zewnętrznych do pochodzących z produkcji ekologicznej (zwierzęta, pasze, nawozy)],
- utrzymywanie zdrowia zwierząt poprzez wspomaganie naturalnej obrony immunologicznej zwierząt, dobór odpowiednich ras oraz praktyki hodowlane],
- praktykowanie produkcji zwierzęcej powiązanej z powierzchnią gruntów rolnych].

Grunty rolne

- Z wyjątkiem pszczelarstwa, nie jest możliwy chów ekologicznych zwierząt bez gruntów rolnych,
- W przypadku, gdy rolnik zamierzający prowadzić ekologiczną produkcję zwierzęcą nie dysponuje gruntami rolnymi, może zawrzeć pisemną umowę o współpracy z innym ekologicznym rolnikiem, jeżeli chodzi o stosowanie ekologicznych jednostek produkcyjnych lub jednostek produkcyjnych w okresie konwersji dla swoich zwierząt gospodarskich.

Genetycznie modyfikowane organizmy w ekologicznym chowie zwierząt

- W ekologicznym chowie zwierząt, podobnie jak w całej produkcji ekologicznej, zabronione jest wykorzystywanie na każdym etapie produkcji GMO, produktów wytworzonych z GMO i produktów wytworzonych przy użyciu GMO.
- W przypadku zakupu zewnętrznych środków produkcji (nasiona, pasze, dodatki, itp.) należy bezwzględnie upewnić się, że dany produkt spełnia te kryteria. Jeżeli nieekologiczne środki zewnętrzne nie są zaopatrzone w odpowiednią etykietę potwierdzającą spełnienie kryterium „zakaz GMO” obowiązkiem rolnika jest otrzymanie od dostawcy potwierdzenia, że dany produkt spełnia kryterium.

Produkcja równoległa

W gospodarstwie można prowadzić jednocześnie ekologiczny i nieekologiczny chów zwierząt, pod warunkiem że:

- utrzymywane są różne gatunki zwierząt,
- wyraźnie i skutecznie oddzielone są poszczególne jednostki produkcyjne, tj.: ekologiczne, w okresie konwersji i nieekologiczne.

Zarządzanie produkcją zwierzęcą

Hodowla zwierząt ekologicznych obejmuje następujące obostrzenia:

- zakazany jest chów sztucznie wyhodowanych zwierząt poliploidalnych,
- stosuje się naturalne metody reprodukcji; zezwala się na sztuczne zapłodnienie,
- rozród nie jest wywoływany ani hamowany poprzez podawanie hormonów lub innych substancji o podobnym skutku, chyba że jest to forma leczenia weterynaryjnego stosowana indywidualnie w odniesieniu do danego zwierzęcia,
- nie stosuje się form sztucznego rozrodu, takich jak klonowanie i przenoszenie zarodków.

Wybór ras i linii

- Przy wyborze ras uwzględnia się ich przydatność do produkcji ekologicznej i możliwość zapewnienia wysokiego dobrostanu,
- Wybór odpowiedniej rasy ma na celu zapobieganie wszelkim cierpieniom zwierząt i unikania konieczności ich okaleczania,
- Przy wyborze ras lub linii pierwszeństwo należy dać rasom lub liniom o dużej różnorodności genetycznej

Należy wziąć też pod uwagę:

- zdolność zwierząt do dostosowania się do warunków lokalnych,
- ich wartość hodowlaną,
- długowieczność,
- żywotność,
- odporność na choroby lub problemy zdrowotne, bez szkody dla ich dobrostanu.

Wprowadzanie do stada zwierząt nieekologicznych

- Z wyłączeniem okresu konwersji, co do zasady, zwierzęta ekologiczne są urodzone lub wylęgają się i są chowane w ekologicznych jednostkach produkcyjnych.
- Zwierzęta z chowu ekologicznego mogą być wprowadzone do innego gospodarstwa ekologicznego na każdym etapie swojego rozwoju.
- W przypadku gdy nie ma możliwości zakupu ssaków z certyfikatem rolnictwa ekologicznego, do gospodarstwa ekologicznego mogą zostać wprowadzone w celach hodowli, zwierzęta bez certyfikatu (konwencjonalne). Odbywa się to na szczególnych warunkach i takie zwierzęta oraz produkty z nich wytworzone mogą być uznane za ekologiczne po spełnieniu wymogów okresu konwersji.

Tworzenie stada

W przypadku, gdy stado jest tworzone po raz pierwszy, młode nieekologiczne ssaki należy chować zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego natychmiast po odsadzeniu. Ponadto do stada można wprowadzić bez ograniczeń ilościowych:

- bawoły, cielęta, źrebięta, jeleniowate w wieku poniżej szóstego miesiąca życia,
- jagnięta i kozłęta muszą być w wieku poniżej sześćdziesięciu dni,
- prosięta muszą ważyć mniej niż 35 kg,
- króliki w wieku poniżej trzech miesięcy.

Odnawianie stada

W przypadku odnawiania stada można zakupić nieekologiczne „doroste” samce i samice nieródki ssaków, które od momentu wprowadzenia do stada muszą być chowane zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego. Ponadto liczba samic ssaków podlega następującym rocznym ograniczeniom:

- maksymalnie 10% dorosłych zwierząt koniowatych lub bydła,
- maksymalnie 20% dorosłych świń, owiec, kóz, królików lub jeleniowatych
- w przypadku stad składających się z mniej niż:
  - 10 sztuk koniowatych, jeleniowatych, bydła lub królików albo
  - 5 świń, owiec lub kóz,

odnowienie, ogranicza się do maksymalnie jednego zwierzęcia w roku.

Odnawianie stada cd.

Określone odsetki odnowienia stada mogą być zwiększone do 40% po uzyskaniu wcześniejszej zgody właściwego WIJHARS w następujących przypadkach:

- kiedy znacznie zwiększa się gospodarstwo,
- kiedy zmienia się rasę,
- kiedy rozwija się nową specjalizację w chowie zwierząt gospodarskich,
- kiedy rasy zagrożone są wyginięciem.

W celu uzyskania zgody na wprowadzenie do 40% zwierząt nieekologicznych, należy złożyć wniosek o odstąpienie „Wniosek o wydanie zgody na wprowadzenie do gospodarstwa, w celu odnowienia stada, nieekologicznych samic w liczbie większej niż.....”.

Drób – tworzenie, odnawianie, odbudowa stada

W przypadku gdy brak jest ekologicznego drobiu, a stado jest tworzone po raz pierwszy, odnawiane lub odbudowywane, można zakupić drób bez certyfikatu ekologicznego pod warunkiem uzyskania zgody WIJHARS, jeśli:

- młode kury do produkcji jaj i drób przeznaczony do produkcji mięsa mają mniej niż trzy dni.

Odnawianie pasiek

- W przypadku odnawiania pasiek, w drodze odstępstwa można zastąpić nieekologicznymi matkami i rodzinami pszczelimi w danej jednostce produkcyjnej 20% matek pszczelich i rodzin pszczelich, pod warunkiem że te matki pszczele i rodziny zostaną umieszczone w ulach zawierających plastry lub węgę pochodzące z ekologicznych jednostek produkcyjnych,
- W każdym przypadku raz w roku dopuszcza się wymianę jednej rodziny lub jednej matki pszczelej przez nieekologiczną rodzinę lub matkę pszczelą.

Konwersja w ekologicznym chowie zwierząt

Jeżeli na produkcję ekologiczną przestawiane jest całe gospodarstwo, okres konwersji wynosi 2 lata, także dla zwierząt. W przypadku, gdy do gospodarstwa ekologicznego wprowadzane są zwierzęta nieekologiczne, długość okresu konwersji zależy od gatunku zwierzęcia. Określono następujące okresy trwania tego procesu:

- 12 miesięcy – w przypadku bydła i koniowatych przeznaczonych do produkcji mięsa, a w każdym przypadku nie mniej niż trzy czwarte ich życia,
- 6 miesięcy – w przypadku owiec, kóz i świń oraz zwierząt przeznaczonych do produkcji mleka,
- 10 tygodni – w przypadku drobiu przeznaczonego do produkcji mięsa, z wyjątkiem kaczek rasy pekin, wprowadzonego w wieku poniżej 3 dni,
- 7 tygodni – w przypadku kaczek rasy pekin wprowadzonych w wieku poniżej trzech dni,
- 6 tygodni – w przypadku drobiu przeznaczonego do produkcji jaj, wprowadzonego w wieku poniżej 3 dni,
- 12 miesięcy – w przypadku pszczoł

Żywienie zwierząt

- Prawidłowe żywienie jest podstawowym warunkiem, obok zachowania dobrostanu, doboru gatunku i rasy, uzyskania dobrych wyników produkcyjnych.
- Efektywne żywienie wymaga spełnienia szeregu warunków, w tym żywienia paszą ekologiczną dostosowaną pod względem składu surowcowego, formy (sypka/granulowana, itp.), do zapotrzebowania zwierząt uwarunkowanego: wydajnością, wiekiem, stanem fizjologicznym, zdrowiem, kondycją, itp.
- Pasze dla zwierząt pozyskuje się przede wszystkim z gospodarstwa, w którym zwierzęta są utrzymywane, lub z innych gospodarstw ekologicznych w tym samym regionie.

Żywnienie zwierząt cd.

Przepisy rolnictwa ekologicznego narzucają warunki i ograniczenia dotyczące żywienia zwierząt ekologicznych:

- nie wolno utrzymywać zwierząt w warunkach, które mogą prowadzić do anemii, lub stosować diety powodującej taki skutek (zakaz opasu cieląt na „białe mięso”),
- tucz musi być odwracalny na każdym etapie chowu,
- zabronione jest wymuszone karmienie zwierząt,
- nie stosuje się stymulatorów wzrostu i syntetycznych aminokwasów,
- z wyjątkiem pszczoł, świń i drobiu, zwierzęta ekologiczne mają stały dostęp do pastwisk, kiedy tylko pozwalają na to warunki, lub mają stały dostęp do pasz objętościowych.

Stosowanie pasz będących w okresie konwersji

W żywieniu ekologicznych zwierząt można stosować pasze będące w okresie konwersji, z następującymi obostrzeniami:

- średnio do 25% składu dawki pokarmowej (w przeliczeniu na suchą masę) mogą stanowić pasze pochodzące z produkcji w okresie konwersji z drugiego roku konwersji,
- odsetek ten można zwiększyć do 100% w przypadku gdy te pasze pochodzące z produkcji w okresie konwersji pochodzą z gospodarstwa, w którym utrzymywane są zwierzęta

oraz

- do 20% (w przeliczeniu na suchą masę) całkowitej średniej ilości pasz, którymi żywione są zwierzęta gospodarskie, może pochodzić z wypasania lub zbiorów na pastwiskach trwałych, działkach z uprawami wieloletnimi lub roślin wysokobiałkowych wysianych zasianych na gruntach zarządzanych ekologicznie w pierwszym roku konwersji, pod warunkiem że grunty te są częścią tego samego gospodarstwa.

Stosowanie pasz będących w okresie konwersji cd.

Jeżeli do żywienia stosuje się oba rodzaje paszy w okresie konwersji, całkowity łączny odsetek takich pasz w dawce pokarmowej nie przekracza 25% (w przeliczeniu na suchą masę).

Wypas zwierząt

Ekologiczne zwierzęta wypasa się na gruntach ekologicznych. Można je również wypasać na gruntach, z których korzystają także zwierzęta nieekologiczne (grunty „wspólne”) pod warunkiem, że:

- na gruntach wspólnych w ciągu co najmniej ostatnich trzech lat nie stosowano produktów lub substancji niedopuszczonych do stosowania w produkcji ekologicznej;
- zwierzęta nieekologiczne, korzystające ze wspólnych gruntów lub korzystające w ograniczonym czasie z pastwisk ekologicznych, były utrzymywane w sposób przyjazny dla środowiska, tj. na obszarach objętych:
  - systemami rolno-leśnymi i usługami rolno-leśnymi,
  - zalesieniami,
  - działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi,
  - ONW,
  - Natura 2000.

Wypas zwierząt cd.

Produkty zwierzęce wytworzone przez zwierzęta ekologiczne w trakcie korzystania przez nie ze „wspólnych” gruntów nie są uznawane jako produkty ekologiczne, chyba że można udowodnić odpowiednie odizolowanie od zwierząt nieekologicznych

Wypas zwierząt cd.

- W trakcie spędu zwierzęta ekologiczne można wypasać na gruntach nieekologicznych, gdy są pędzone z jednego pastwiska na drugie. W tym okresie zwierzęta ekologiczne są oddzielone od innych zwierząt.

- Pasza nieekologiczna w postaci trawy i innych roślin, na których wypasane są zwierzęta, jest dozwolona:
  - przez okres maksymalnie 35 dni, obejmujący zarówno wędrówkę na pastwisko, jak i powrót, lub
  - w odniesieniu do maksymalnie 10% łącznej rocznej dawki pokarmowej obliczonej jako odsetek suchej masy pasz pochodzenia rolniczego.

Profilaktyka i opieka weterynaryjna

Powiedzenie „lepiej zapobiegać niż leczyć” sprawdzi się także w ekologicznym chowie zwierząt jeśli stosować się będzie wobec zwierząt następujące zasady:

- właściwy dobór ras i linii, stosowanie paszy wysokiej jakości, zapewnianie możliwości ruchu, odpowiedniej obsady oraz odpowiednich pomieszczeń,

- higiena pomieszczeń, a przede wszystkim:
  - usuwanie odchodów i resztek pasz tak często jak to jest konieczne,
  - regularne czyszczenie i ewentualnie dezynfekcja pomieszczeń,
  - likwidacja owadów i innych szkodników lub zapobieganie ich występowaniu (pułapki, siatki itp.),

Profilaktyka i opieka weterynaryjna cd.

- wprowadzenie nowych zwierząt do stada powinno być poprzedzone ich kwarantanną lub badaniami przesiewowymi,
- można stosować immunologiczne (pobudzające układ odpornościowy do działania) weterynaryjne produkty lecznicze

Profilaktyka i opieka weterynaryjna cd.

Bezwzględnie nie można w ekologicznym chowie zwierząt:

- profilaktycznie stosować syntetyzowanych chemicznie alopacyjnych weterynaryjnych produktów leczniczych w tym antybiotyków oraz bolusów (podanie leku w dużej dawce) złożonych z syntetyzowanych chemicznie cząstek,
- stosować stymulatorów wzrostu lub produktywności (w tym antybiotyków, kokcydiostatyków i innych sztucznych środków wspomagających wzrost) oraz hormonów i podobnych środków służących kontroli reprodukcji lub innym celom (np. wywoływaniu lub synchronizowaniu rui

Profilaktyka i opieka weterynaryjna cd.

- Jeżeli pomimo wprowadzenia wszystkich środków zapobiegawczych, mających na celu zapewnienie zdrowia zwierząt, zwierzęta zachorują lub ulegną zranieniu, należy natychmiast przystąpić do ich leczenia, a w razie konieczności odizolować w odpowiednich do tego celu pomieszczeniach oraz zapewnić opiekę weterynaryjną.
- Powinno się poinformować lekarza weterynarii, że w przypadku zwierząt ekologicznych leki roślinne i produkty homeopatyczne, pierwiastki śladowe, mają pierwszeństwo przed syntetycznymi alopacyjnymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi lub antybiotykami, pod warunkiem, że ich działanie lecznicze jest skuteczne dla danego gatunku zwierząt oraz w warunkach, w jakich mają być one zastosowane.

Profilaktyka i opieka weterynaryjna cd.

- Jeśli jednak zastosowanie wszystkich wymienionych wcześniej środków, jest nieskuteczne, a leczenie jest konieczne w celu zapobieżenia cierpieniu lub stresowi zwierząt, dopuszcza się zastosowanie syntetycznych alopacyjnych weterynaryjnych produktów leczniczych lub antybiotyków na odpowiedzialność lekarza weterynarii.
- Okres karencji między podaniem zwierzęciu ostatniej dawki alopacyjnego weterynaryjnego produktu leczniczego w normalnych warunkach stosowania jest dwukrotnie dłuższy niż prawnie obowiązujący okres karencji a w przypadku, gdy taki okres nie został określony - 48 godzin.

Profilaktyka i opieka weterynaryjna cd.

Z wyjątkiem szczepień, leczenia chorób pasożytniczych i innych obowiązkowych programów zwalczania chorób, w przypadku gdy zwierzę lub grupa zwierząt przechodzi więcej niż trzy kuracje syntetyzowanymi chemicznie alopacyjnymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi, w tym antybiotykami, w okresie 12 miesięcy, lub więcej niż jedną kurację, jeżeli ich cykl produkcyjny jest krótszy niż rok, dane zwierzęta gospodarskie ani produkty z nich otrzymane nie są sprzedawane jako produkty ekologiczne, a zwierzęta gospodarskie przechodzą okresy konwersji.

WAŻNE!

Dozwolone są zabiegi związane z ochroną zdrowia ludzi i zwierząt wymagane na podstawie przepisów Unii.

Dobrostan zwierząt

- W ekologicznym chowie zwierząt, zwierzę z „przedmiotu produkcji” staje się podmiotem, któremu trzeba zapewnić wolność od niewygód, wolność w przejawianiu naturalnych zachowań, wolność od głodu i pragnienia, wolność od cierpienia.
- Wymogi dotyczące dobrostanu zwierząt są z reguły wyższe dla zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego. Jeżeli jednak przepisy krajowe są w odniesieniu do któregoś z parametrów (np. minimalna powierzchnia, stężenie szkodliwych gazów, oświetlenie) wyższe niż w zasadach rolnictwa ekologicznego, wtedy należy stosować się do przepisów krajowych.
- W przypadku gospodarstw rozpoczynających chów zwierząt w systemie rolnictwa ekologicznego może się to wiązać z dodatkowymi kosztami inwestycyjnymi.

Dobrostan zwierząt cd.

Zapewnienie dobrostanu zwierząt to m.in:

- wiedza i umiejętności osób zajmujących się obsługą zwierząt w zakresie zasad żywienia i pojenia danego gatunku, naturalnych zachowań zwierząt, podstawowej opieki nad zwierzętami chorymi, bezpiecznej obsługi zwierząt i urządzeń wykorzystywanych w chowie zwierząt,
- zapewnienie stałego dostępu do terenów na wolnym powietrzu (wybiegi), a także w miarę możliwości do pastwisk, kiedy tylko pozwalają na to warunki pogodowe i stan gruntu, chyba że na podstawie innych przepisów (np. zakaz weterynaryjny) narzucono ograniczenia i zobowiązania związane z ochroną zdrowia ludzi i zwierząt.

Dobrostan zwierząt cd.

- obsada i warunki w pomieszczeniach, tak by zapewniały zaspokojenie potrzeb rozwojowych, fizjologicznych i naturalnych zachowań zwierząt w szczególności poprzez:
  - minimalne powierzchnie dla danego gatunku, które zapewniają możliwość naturalnego stania, poruszania się, łatwego kładzenia, obracania, czyszczenia, przyjmowania naturalnych pozycji oraz wykonywania wszystkich naturalnych ruchów takich jak przeciąganie się czy też machanie skrzydłami,
  - zakaz stosowania uwięzi z wyłączeniem stad bydła do 40 sztuk dorosłych i okresu choroby lub zagrożenia dla pracowników obsługujących zwierzęta,
  - odpowiednie oświetlenie, temperaturę, wentylację,

Praktyki gospodarskie

- Jedną z ważniejszych zasad w rolnictwie ekologicznym jest utrzymywanie takiej obsady zwierząt by nie przekroczyć 170 kg N pochodzącego z nawozów naturalnych na 1 ha UR.
- Liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie powinna być na takim poziomie by zapobiec nadmiernemu wypasowi, zryciu gleby, erozji oraz zanieczyszczeniu powodowanemu przez zwierzęta przez rozrzucanie obornika.

Praktyki gospodarskie cd.

- Przycinanie ogonów owiec, przycinanie dziobów przeprowadzane w pierwszych trzech dniach życia oraz usuwanie rogów lub ich zawiązków mogą być wyjątkowo dozwolone jedynie gdy praktyki te poprawiają zdrowie, dobrostan lub higienę zwierząt gospodarskich lub gdy zagrożone jest bezpieczeństwo pracowników.

Zabiegi te mogą być stosowane jedynie po uzyskaniu zgody właściwego terytorialnie IJHARS i wykonane będą przez wykwalifikowany personel.

Lokalizacja budynków, wybiegów i pastwisk

Wybierając lokalizację budynku inwentarskiego, wybiegu, pastwiska i biorąc pod uwagę, że zwierzęta „eko” spędzają na nich znaczną część życia, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- odległość od dużych gospodarstw konwencjonalnych zajmujących się podobną produkcją zwierzęcą, ze względu na możliwość przenoszenia chorób przez gryzonie,
- odległość od lasu, zwłaszcza w przypadku chowu świń, gdyż sąsiedztwo lasu ze względu na bytujące tam dziki stanowić może zagrożenie ASF,
- stan podłoża na wybiegach – nie może być podmokły ani bagienny,
- w przypadku chowu drobiu unikać lokalizacji wybiegów, pastwisk w pobliżu dużych skupisk przebywania dzikich ptaków (np. w czasie przelotów), lub na czas ich pobytu nie wypuszczać drobiu na wybieg,
- w przypadku drobiu wodnego uwzględnić odległość od zbiorników wodnych.

Dziękuję za uwagę

Doskonalimy kadre
doradztwa rolniczego

www.cdr.gov.pl

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

ul. Pszczelińska 99, 05-840 Brwinów • tel. 22 729 66 34 do 38, fax 22 729 72 91 • e-mail: sekretariat@cdr.gov.pl

ODDZIAŁ W KRAKOWIE

ul. Meiselsa 1, 31-063 Kraków
tel. 12 424 05 00
fax 12 424 05 05
e-mail: krakow@cdr.gov.pl

ODDZIAŁ W POZNANIU

ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań
tel. 61 823 20 81
fax 61 820 19 71
e-mail: poznan@cdr.gov.pl

ODDZIAŁ W RADOMIU

ul. Chorzowska 16/18, 26-600 Radom
tel. 48 365 69 00
fax 48 365 49 70
e-mail: radom@cdr.gov.pl

ODDZIAŁ W WARSZAWIE

ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
tel. 22 623 28 49
tel. 22 623 28 50
e-mail: warszawa@cdr.gov.pl